

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Plantedirektoratet/2. afd., 2. kt./2. afd., 1. kt.

J.nr. PD 1550-3

7. april 2006

FVM 353

GRUNNOTAT TIL FOLKETINGETS EUROPAUDVALG

om meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet – Rapport om gennemførelsen af nationale foranstaltninger for sameksistens mellem genetisk modificerede afgrøder og konventionelt og økologisk landbrug

KOM (2006) 104 endelig

Resumé

Rapporten om gennemførelsen af nationale foranstaltninger for sameksistens mellem genetisk modificerede afgrøder og konventionelle og økologisk landbrug omhandler erfaringer gjort i medlemslandene med gennemførelse af foranstaltninger for sameksistens. Kommissionen konkluderer, at der er behov for yderligere erfaringer fra gennemførelsen af nationale sameksistensforanstaltninger.

Baggrund

Kommissionen har den 10. marts 2006 offentliggjort en rapport til Rådet og Europa-Parlamentet om de erfaringer, der er gjort i medlemslandene med gennemførelse af foranstaltninger for sameksistens mellem genetisk modificerede afgrøder og konventionelt og økologisk landbrug. Rapporten indeholder en oversigt over status for gennemførelse af sameksistenslovgivning i EU's medlemsstater. Rapporten er oversendt i dansk sprogversion den 13. marts 2006.

Rapporten forventes drøftet ved rådsmøde (landbrug og fiskeri) den 22. – 23. maj 2006.

Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

Formål og indhold

I henhold til Kommissionens henstilling 2003/556/EF om retningslinjer for udvikling af nationale strategier og bedste praksis for sameksistens mellem genetisk modificerede afgrøder og konventionelt og økologisk landbrug skal Kommissionen to år efter offentliggørelsen af henstillingen aflægge rapport til Europa-Parlamentet og Rådet om de erfaringer, der er gjort i medlemslandene med gennemførelse af foranstaltninger for sameksistens.

Ifølge Kommissionens rapport er erfaringerne med dyrkning af GM-afgrøder fortsat meget begrænsede i EU. Den kommercielle dyrkning har hidtil været begrænset til to typer GM-majs. I Spanien blev der dyrket GM-majs på 58.000 hektarer i 2004, dvs. ca. 12 % af det samlede majsdyrkningsareal i Spanien. I andre medlemsstater dyrkes der kun GM-afgrøder på nogle få hundrede hektar. I Spanien er GM-majs siden 1998 blevet dyrket efter ikke-bindende regler om god praksis.

De fleste medlemsstater arbejder fortsat på at udvikle nationale tiltag, idet der ved udgangen af 2005 var vedtaget en specifik sameksistenslovgivning i fire medlemsstater (Tyskland, Danmark, Portugal og seks østrigske delstater).

I rapporten anfører Kommissionen, at de meget forskelligartede dyrkningsmetoder for landbruget i EU gør, at sameksistensforanstaltningerne skal afpasses efter de lokale vilkår og afgrødetyper. Ved at lægge nærhedsprincippet til grund for sameksistensen kan medlemsstaterne afpasse deres sameksistensforanstaltninger efter de lokale vilkår.

Kommissionen har i rapporten identificeret visse fælles elementer i medlemsstaternes sameksistensforanstaltninger (både vedtagne og notificerede forslag): Først og fremmest søger foranstaltningerne at beskytte dyrkere af ikke-GM-afgrøder mod de økonomiske konsekvenser af GMO-iblanding i deres afgrøder. Og ansvaret for at sikre adskillelse mellem GM- og ikke-GM-dyrkning påhviler som hovedregel GM-dyrkerne.

Der ses også væsentlige forskelle – især med hensyn til spørgsmålet om erstatningsansvar i tilfælde af økonomisk tab som følge af utilsigtet tilstedeværelse af GMO'er i andre afgrøder. Visse medlemsstater foreslår ingen specifikke bestemmelser på dette område, hvorfor den generelle lovgivning om erstatningsansvar gælder. Eftersom denne lovgivning er national og derfor kan variere mellem medlemsstater, vil der her kunne være forskelle i medlemsstaternes regulering. Endvidere er der forskelle med hensyn til niveauet af den adskillelse, der skal opnås.

Kommissionen konkluderer, at der er behov for at opnå yderligere erfaringer fra gennemførelsen af nationale sameksistensforanstaltninger. Kommissionen ser samtidig et behov for et mere aktivt samarbejde mellem medlemsstaterne for at sikre sameksistensen. De begrænsede erfaringer og behovet for at afslutte processen for gennemførelse af nationale sameksistensforanstaltninger syntes efter Kommissionens vurdering ikke at berettige til, at der udvikles et særligt harmoniseret lovgivningstiltag på nuværende tidspunkt.

I mellemtiden foreslår Kommissionen, at der gennemføres følgende foranstaltninger:

- Kommissionen vil øge sin indsats for at stille de foreliggende oplysninger til rådighed for alle medlemsstaterne, og den vil støtte forskningsaktiviteter, der udfylder væsentlige huller i vor viden om sameksistens.

- Kommissionen agter at gennemgå og analysere de senest fremkomne videnskabelige og økonomiske oplysninger om adskillelsesforanstaltninger for afgrøde- og frøproduktion og de deraf følgende omkostninger.
- Kommissionen foreslår, at den i 2006 sammen med medlemsstaterne og andre berørte parter skal begynde at udarbejde bedste praksis for tekniske adskillelsesforanstaltninger, som kan føre til afgrødespecifikke henstillinger.
- Det er Kommissionens hensigt at fremskaffe flere oplysninger om de eksisterende nationale civilretlige regler om erstatningsansvar i relation til de nationale regler for sammenblanding af GM-afgrøder og ikke-GM-afgrøder.
- Kommissionen vil i 2008 forelægge Rådet og Europa-Parlamentet en rapport om, hvor langt man er nået med ovennævnte aktiviteter, inkl. en ajourføring om udviklingen og gennemførelsen af nationale sameksistensforanstaltninger.

Udtalelser

Europa-Parlamentet er endnu ikke fremkommet med udtalelse.

Gældende dansk ret

Danmark har vedtaget lov nr. 436 af 9. juni 2004 om dyrkning m.v. af genetisk modificerede afgrøder. I medfør af loven er udarbejdet bekendtgørelse nr. 220 af 31. marts 2005 om dyrkning m.v. af genetisk modificerede afgrøder samt bekendtgørelse nr. 1170 af 7. december 2005 om kompensation for tab på grund af visse forekomster af genetisk modificeret materiale.

Konsekvenser

Rapporten har ingen lovgivningsmæssige, statsfinansielle, samfundsøkonomiske eller administrative konsekvenser.

Rapporten påvirker ikke beskyttelsesniveauet.

Høring

§ 2-udvalget (landbrug) er blevet hørt om Kommissionens rapport.

Landbrugsraadet har afgivet høringssvar den 4. april 2005 og finder, at der er tale om en meget informativ og klar rapport fra Kommissionen, som redegør for de hidtidige erfaringer med udformning af nationale regler for sameksistens. Det er Landbrugsraadets opfattelse, at den danske model og dermed den gældende sameksistenslov er særdeles hensigtsmæssig og glæder sig over, at en række lande går i samme retning. Landbrugsraadet så helst, at der vedtages fælles regler for hele EU, men erkender samtidig, at de meget store klimatiske, strukturelle og

kulturelle forskelle medlemsstaterne imellem besværliggør dette. Landbrugsraadet kan derfor støtte, at der fortsat arbejdes for at fremme nationale sameksistensregler inden for rammerne af Kommissionens henstilling af 23. juli 2003.

Landbrugsraadet fremhæver desuden, at det er vigtigt, at der tilvejebringes erfaringer fra kommerciel dyrkning i større skala, så der kan tilvejebringes data for, om de vedtagne foranstaltninger ligger på et fornuftigt niveau. Endelig er det særdeles vigtigt, at disse erfaringer deles på tværs af fællesskabet. Landbrugsraadet finder det er vigtigt, at Kommissionen følger op overfor de medlemsstater, som endnu ikke har vedtaget sameksistensregler. Det er afgørende, at lovgivningen er på plads forud for, at kommerciel dyrkning iværksættes på trods af, at der ikke er rapporteret om problemer i Spanien. Landbrugsraadet finder samtidigt, at det er vigtigt at der er klarhed over, hvilke myndigheder der har beføjelser til at fastlægge regler for dyrkning af GM afgrøder i de enkelte medlemsstater og regioner.

Landbrugsraadet mener endvidere, at det er vigtigt, at der gælder samme tærskelværdier for acceptabelt utilsigtet forekomst af GM for den økologiske og konventionelle produktion. Det gælder både i henholdsvis afgrøder og såsæd.

Endelig mener Landbrugsraadet, at det er vigtigt, at sameksistenslovgivningen omfatter kompensationsordninger, der dækker i tilfælde af økonomiske tab. Man kan tilslutte sig, at sådanne kompensationsordninger på sigt bør være i form af forsikringer, men så længe der ikke er tilstrækkelige erfaringer til, at det er muligt at tegne forsikringsordninger, er Landbrugsraadet enig med Kommissionen i, at sådanne forsikringer ikke må være obligatoriske.

Afslutningsvist meddeler Landbrugsraadet, at man kan støtte de aktiviteter og erfaringsopsamlinger, som Kommissionen påtænker at iværksætte, og ser frem til Kommissionens afrapportering i 2008.

Økologisk Landsforening har afgivet hørings svar den 5. april 2005 og meddeler, at Kommissionens rapport er kilde til både stolthed og bekymring. Økologisk Landsforening finder, at rapporten dokumenterer, at Danmark er et godt stykke foran med etablering af sameksistensregler, der skal reducere spredning af GM-pollen, -udsæd m.m. fra gensplejsede afgrøder og produktioner til konventionelle og økologiske marker. Økologisk Landsforening bemærker til gengæld, at hverken Kommissionen eller de fleste medlemslande er nået ret langt i arbejdet med sameksistenslovgivning. Viden mangler og tilstræbelser fra flere lande og regioner for etablering af GMO-fri zoner er blevet skudt ned med henvisning til varernes frie bevægelighed.

Økologisk Landsforening finder, at informationerne i rapporten er meget nyttige. Behandling af rapporten er en oplagt mulighed for Danmark til at pege på de helt nødvendige handlinger fra Kommissionen og ministerrådet, hvis spredning af GM-afgrøder skal begrænses.

Økologisk Landsforening finder det afgørende, at EU:

- Fastsætter langt lavere tærskelværdier for GMO i såsæd, således at indhold over 0,1 % kræver mærkning. GMO i såsæd er, ifølge de danske faglige udredninger, motorvejen for GMO ind i andre produktioner - herunder økologisk jordbrug. Det skyldes bl.a., at konventionel såsæd anvendes til fremavl af økologisk såsæd.
- Fastsætter minimumskrav for sameksistensregler i medlemslandene. Opfordringer og gode råd i henstillingen fra Kommissionen af 23. juli 2003 er ikke nok. Harmonisering af regler for sameksistens kan dog ikke anbefales, idet klimatiske forskelle og meget forskelligartede landbrugsstrukturer, sædskifter, markstørrelser og naturforhold kræver mangfoldige løsninger.
- Følger aktivt op over for alle medlemsstater, der ikke har vedtaget sameksistensregler.
- Fremmer yderligere forskning i spredning af GM-afgrøder, samt især påvirkning af natur og sundhed.
- Muliggør etablering af GMO-fri zoner i regioner, der ønsker at satse på GMO-fri produktioner, og dermed fremtidssikrer forbrugernes mulighed for det frie valg ang. GM-fødevarer. GMO-fri regioner hindres i høj grad i dag af artikel 22 i direktiv 2001/18/EF.

Minimumskrav for "sameksistenslovgivning" må meget gerne omfatte de vigtigste elementer i den danske GMO-lov, herunder:

- Krav om registrering af dyrkning (bl.a. for at muliggøre monitoring af dyrkning og spredning).
- Krav om varsling af konventionelle og økologiske nabolandmænd.
- Afgrødepecifikke afstandskrav til nabomarker og krav om rengøring af lejede maskiner.
- "Forurener betaler-princippet" som placerer såvel det praktiske som økonomiske ansvar hos dyrkeren af GM-afgrøder, bl.a. via dyrkningsafgifter der anvendes som kompensation til naboer, der får GM ind på deres marker.
- Kompensationsordninger, der dækker vindspredning og spredning via såsæd, også hvor kilden ikke kan identificeres.

Endelig understreger Økologisk Landsforening, at mens foreningen er glad for de mange landvindinger og elementer i den danske sameksistenslovgivning, forventer foreningen ikke, at disse virkemidler vil bremse al spredning. Derfor er yderligere tiltag nødvendige på EU-, nationalt og brancheniveau, hvis landmænd og forbrugere skal have en reel mulighed for at undgå GM-råvarer i væsentlig grad.

Foreningen understreger deres modstand mod dyrkning af GM-afgrøder, idet man ikke mener, at de naturmæssige eller sundhedsmæssige konsekvenser er tilstrækkeligt belyst; fordi gensplejsning ikke er nødvendig for en lønsom eller bæredygtig fødevarerproduktion; og fordi gensplejsning overskrider etiske grænser.

Regeringens foreløbige generelle holdning

Det er den danske holdning, at der bør indføres fælles regler om sameksistens mellem genetisk modificerede, konventionelle og økologiske afgrøder i EU.

Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Der er den 23. marts 2006 fremsendt orienterende notat til Folketingets Europaudvalg.

Notatet er ligeledes oversendt til Folketingets Udvalg for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.